

~~XXXXXXXXXX~~

Λ Ο Γ Ο Σ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΙΒ΄ ΒΟΥΛΗΣ

ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Δ.^{ρος} ΗΛΙΑ ΖΕΡΒΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΟΥ

Κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 12.ης Μαρτίου 1862,

ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΣ.

Ἐκδίδεται

δι' αὐθορμητοῦ ζήλου τῆς φιλοπάτριδος νεολαίας.

ΚΕΡΚΥΡΑ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΡΜΗΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ.

1862.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΗΜΕΡΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΘΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

AL 52. Φ5.0013

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΣΙΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΙΒ΄ ΒΟΥΛΗΣ
ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Δ.^ρος ΗΛΙΑ ΖΕΡΒΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΟΥ

Κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 12.ης Μαρτίου 1862,
ἐπὶ τοῦ Σχεδίου τῆς Ἀπαντήσεως.

Ἔντιμοι Βουλευταί!

Ἐάν ποτὲ αἴσιος καὶ λίαν εὐάρεστος μοὶ προσεφέρθη εὐκαιρία, ὅπως ἐκφράσω καὶ διακοινώσω πρὸς ἄλλους τὰς ἰδέας μου μετὰ πολυχρόνιον πανταχόθεν ἐπιβαλλομένην σιγὴν, εἶναι βεβαίως ἢ ἐνεστῶσα, ὡς ἐκ τῆς ἀφορμῆς τὴν ὁποίαν μοὶ παρέχει τὸ σχέδιον τῆς ἀπαντήσεως. Εὐρισκό-μενος ἐντὸς πεφωτισμένης καὶ φιλοπάτριδος δημηγύρεως, ἐν τῷ μέσῳ Ἀντιπροσωπείας λαοῦ νοήμονος καὶ Ἑλληνι-κοῦ ἀκροαζόμενος ὑφ' ἑνὸς δημοσίου εὐνοϊκοῦ καὶ εὐδια-θέτου, καὶ λαβὼν παρ' ἀμφοτέρων τὰ τρανώτερα, ἐπιση-μότερα καὶ ἐκφραστικώτερα δείγματα τιμῆς, ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ· δείγματα, τὰ ὁποῖα ὑπὸ ἔθνηκὴν καὶ ἱστορικὴν ἔποψιν δεόντως ἐκτιμώμενα, θέλουσιν ἀπαρτίσει μίαν τῶν ὑψηλοτέρων καὶ διδακτικωτέρων σελίδων τῆς πατρίου ἱ-στορίας μας— πιστεύω, ἢ μᾶλλον ὀφείλω νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ ἐξωτερικεὺς αὐτῆ τῶν ἰδεῶν μου, δὲν θέλει ἀντι-χῆσει ἐπὶ ματαίῳ εἰς τὰς ἀκοὰς ἀπάντων, ἀλλ' ἀπ' ἐναν-τίας θέλει ἐπιστήσει τὴν σύντονον, ἐμβριθῆ καὶ γόνιμον προσοχὴν σας· ἐντεῦθεν δὲ παρεκτείνουσα τὸν δονισμὸν τῆς θέλει μεταδόσει καὶ εἰς εὐρύτερον δρίζοντα ἀποτε-λεσματικῶς τὸν ἥχόν της.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ
ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Μὴ νομίσητε ὅμως, ἔντιμοι Βουλευταί, ὅτι θέλω ἐκλάβει τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν ὑμῶν, ὡς μίαν Ἀκαδημαϊκὴν Συνέλευσιν, καὶ ὡς ἐκ τούτου παρεκτραπῶ εἰς ἀγόρευσιν ὅλως ἀνοίκειον καὶ πάντῃ διαφόρου φύσεως, ἀπὸ τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὸν Βουλευτικὸν χαρακτῆρά σας καὶ εἰς τὴν θετικὴν τῆς κοινωνίας κατάστασιν. Ὅχι ποσῶς. Τίποτε δὲν εἶναι, κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν γνώμην μου, κουφότερον καὶ ἀγωνώτερον, ἀπὸ τὰς ἀπλᾶς καὶ καθαρὰς θεωρίας, αἵτινες δὲν συνοδεύονται, οὐδὲ συσχετίζονται μὲ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ἢ ἀδιαφιλονείκητος αὐτῆ ἀλήθεια καθίσταται ἔτι μᾶλλον καταφανῆς, καθόσον ἀναφέρεται εἰς βουλευτικούς καὶ νομοθετικούς συλλόγους· εἰς τὴν ἀγόρευσίν μου ἐπομένως θέλω τηρήσει μᾶλλον τὴν θετικὴν ἢ τὴν θεωρητικὴν πορείαν, ἀλλ' οἱ λόγοι μου θέλου εἶσθαι ἐπίσης πειστικοὶ καὶ φωτοβόλοι ὡς τὴν ἀλήθειαν, ἀκαταμάχητοι ὡς τὴν ἀνάγκην καὶ γόνιμοι ὡς τὴν ἀρετὴν.

Ἄρχομαι ἤδη τοῦ ὑπὸ βούλευσιν θέματος, τοῦ Σχεδίου τῆς ἀπαντήσεως. Δὲν ἔννοῶ ὅμως νὰ ἐξετάσω τὸν τύπον καὶ τὴν ὕφην του, διότι ἴσως ταῦτα εἶναι ἐπιδεκτικὰ ἐπεξεργασίας τίνος ἢ καὶ μικρᾶς προσθήκης καὶ ὑψηλοτέρου τόνου, ἀλλ' ἐπιλαμβάνομαι ἀμέσως τῆς οὐσίας τοῦ Σχεδίου, τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν βάσεων ἐπὶ τῶν ὁποίων ὠκοδομήθη, διότι ἐκ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀκριβοῦς αὐτῶν ἀναλύσεως, θέλει προκύψει καὶ χαραχθῆ ἡ πορεία, τὴν ὁποίαν ὀφείλει καὶ ὀφείλει ἀνεκᾶθεν νὰ διαγράψῃ καὶ τηρήσῃ πιστῶς ἡ Βουλὴ. Τίνες δὲ εἶναι αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ βάσεις τοῦ Σχεδίου; Αὗται ἀνάγονται ὄχι εἰς δύο, ὡς διέκριναν οἱ προλαλήσαντες, ἀλλ' εἰς τρεῖς· 1.ον Ἐθνικὸν ζήτημα— 2.ον Κοινωνικὴν κατάστασιν καὶ 3.ον Τρόπος τῆς διεξαγωγῆς τῶν καθηκόντων ἐκάστης τοῦ Κράτους Ἀρχῆς.

Προβαίνω ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς 1.ης βάσεως. Ἐθνικὸν Ζήτημα. Ὡραῖον τὸ ἀντικείμενον, ἔντιμοι Βουλευταί, καὶ τοσοῦτ' ἄλλο ὥραῖον, καθόσον εἶναι πάντοτε ἀκμαῖον, καίτοι πάντοτε μαρτυροστόλιστον· ἀλλ' εἶναι καὶ θερμὸν, θερμὸν ὡς τὴν ἐλευθερίαν, μεγάλου ὡς τὴν ἀνεξαρτησίαν, σοβαρὸν ὡς τὴν πατρίδα, γόνιμον ὡς τὴν πρῶδον, καὶ πάροχον μεγάλων αἰσθημάτων καὶ ἀληθοῦς κοινωνικῆς ἀναπλάσεως· εἰς αὐτὸ τὰ πάντα ἀνακεφα-

λαιοῦνται, τὰ πάντα συμπεριλαμβάνονται, τὰ πάντα ἐγκυμονοῦνται. Ἀλλὰ προσέξατε, ἔντιμοι Βουλευταί, διότι ἐξ αὐτοῦ καὶ τὰ πάντα δύνανται νὰ διακινδυνεύσωσι καὶ νὰ ἀπολεσθῶσιν.

Ἔργον μου δὲν εἶναι σήμερον νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν σας ἐπὶ τῆς διεγερθείσης εἰς τὴν κοινωνίαν πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς κινήσεως μετὰ τὴν ἔκχυσιν καὶ διατύπωσιν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας· σκοπός μου δὲν εἶναι νὰ σᾶς ἐπασχολήσω ἐπὶ τῶν διαφορῶν φάσεων καὶ σταδίων, τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης διέτρεξε, οὐδὲ νὰ σᾶς ἐξιστορήσω τὰς καταδρομὰς, καὶ τὴν πάλιν τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ ὑποστῇ καὶ ἐπὶ τέλους νὰ κατισχύσῃ αὐτῆς· πρόθεσιν δὲν ἔχω ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ διεξέλθω τὰς διαφορὰς λύσεις, αἵτινες ἐπροτάθησαν καὶ ὀπωσοῦν διεδηλώθησαν πρὸς διεκπεραίωσιν τοῦ μεγάλου τούτου ζητήματος· δὲν θέλω νὰ ἐνδιατρίψω ἐπὶ τῶν μεγάλων κινδύνων, τοὺς ὁποίους διέτρεξεν ἡ πατρίς, καὶ ἴσως ἀκόμη διατρέξει, ἔνεκα τῶν ἐπινοηθεισῶν λύσεων· δὲν προτίθεμαι ἐπὶ τέλους σήμερον νὰ ἐκτιλύξω τὴν βαθεῖαν καὶ Μακριαβελλικὴν πολιτικὴν, ἣτις ἐπειράθη καὶ πειράται εἰσέτι νὰ δράξῃ τὸ ἄκρον τοῦ νήματος τῆς ἰδέας, ὅπως διευθύνῃ αὐτὴν πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον, καὶ πρὸς βλάβην ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος· δὲν ἔννοῶ νὰ ἀνασῶρῶ ἀπὸ τοῦδε τὸ παραπέτασμα, ἢ ἐντελῶς νὰ διακλύσω τὴν καλύπτουσαν τὰ πράγματα πυκνὴν δμίχλην· ἴσως ὁ καιρὸς δὲν εἶναι πολὺ μακρὰν, ὅτε θέλω τὸ πράξει· ἀρκεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ διαφανῆς τοῦ πρίσματος· δὲν θέλω νὰ ἐκχυθῇ διὰ μιᾶς τὸ φῶς, διότι ὁ χεῖμαβρός καὶ ἡ πλημμύρα τοῦ φωτός, ἀντὶ νὰ διαφωτίσουν, ἐπισκοτιζοῦν καὶ θαμβοῦν τὴν ὄρασιν.

Ὅτι ὅμως κρίνω ἀναγκαῖον καὶ ὀφείλω νὰ τᾶς ὑπενθυμήσω εἶναι, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφίνεται ἀχαλίνωτος ἡ ὀρμὴ τοῦ αἰσθηματος, διότι εὐκόλως μετατρέπεται εἰς τυφλὸν καὶ ἐπικίνδυνον φανατισμόν. Τὰ μεγάλα, τὰ γενναῖα καὶ γόνιμα αἰσθήματα, ὀφείλομεν πάντοτε νὰ συνοδεύωμεν μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον, νὰ συνδυάζωμεν τὰς ἐνθουσιώδεις, ἀλλ' ἀτάκτους κινήσεις τῶν μὲ τὰς κινήσεις τοῦ εὐσωτεροῦ καὶ ἐξωτερικοῦ πνεύματος τοῦ πολιτισμένου

κόσμου, νὰ στηρίζωμεν αὐτὰς ἐπὶ τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος, καὶ οὕτω προχωροῦντες μὲ βήματα στερεὰ καὶ συνετὰ, νὰ ἐπισύρωμεν μεθ' ἡμῶν τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος, τὸν σεβασμὸν τῶν ἐξευγενισμένων ἔθνων καὶ τὴν εὐλικρινῆ καὶ σταθερὰν αὐτῶν ὑποστήριξιν· ἡ δὲ διηνεκῆς τῶν ἄλλων συμπάθεια ὡς πρὸς τὴν δικαίαν ὑπόθεσίν μας, εἶναι τὸ ἐξαγόμενον τοῦ συνετοῦ θάρρους μας καὶ τῆς εὐπίστου ἐγκαρτερήσεώς μας.

Ἡ ἐθνικὴ ἰδέα διακείται ἤδη, ὡς Βουλευταὶ, εἰς πολλὸ ἐπιζήλον καὶ προοδευτικὴν θέσιν· εἶναι ἰδρυμένη ἐντὸς τοῦ περιβάλου σας, καὶ ὡς Ἡράκλειος στήλη ἀνυψωμένη, κατὰ τῆς ὁποίας οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε ἑτέρα δύναμις θέλουν πλέον ποτὲ ὑπερσχύσει· ἤδη μετὰ παρρησίας καὶ μεθ' ὅλης τῆς ἐπισημότητος, ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε εἰς ἀπάντησιν ἐδηλώθη, ἐκφράζεται πρὸς τὸν Ἀντιπρόσωπον τοῦ μεγάλου καὶ φιλελευθέρου ἐκείνου ἔθνους, τὸ ὅποιον πρὸ πολλοῦ καθιέρωσε πρῶτον εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον, τὴν ἀληθῶς ἐλευθεριοπάροχον ἀρχὴν τῶν ἐθνικοτήτων, ἀρχὴν τὴν ὅποian οὐδέποτε τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος θέλει πλέον ἀνεχθῆναι νὰ διαγραφῆ ἀπὸ τὴν σημαίαν του, ἀλλ' εἰς τὸ πείσμα τῆς διπλωματίας καὶ μ' ὅλον τὸν ἐγωϊσμὸν τῶν Παλμερστόνων καὶ Λαγιάρδων, θέλει τάχιον ἢ βράδιον ἀναλάβει καὶ πρῶτον τὸ κίνημα, καὶ συνδράμει πρὸς τὴν πραγματοποίησίν της.

Ἄλλ' ὁποία ἀκαταμάχητος φορὰ πραγμάτων! ὁποῖος ἰσχυρὸς ἰδεῶν μαγνητισμὸς! Ὅ,τι ἄλλοτε, ὡς καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐκαλεῖτο *insania, dementia, stultitia, furiosa opinio* — ὅ,τι ἄλλοτε κατεδιώκετο ἀπηνέστερον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἐνεπαίζετο ὡς ὄνειροπόλημα καὶ βρεμβασμὸς, σήμερον ἤδη ἀπολαμβάνει τιμὰς παρ' αὐτῶν ἐκείνων, οἵτινες τὸ κατεδιώκον καὶ τὸ ἐξέβριζον, καὶ ἀνατιθέμενον εἰς ὑψηλὴν ἐσθμίδα καθίσταται ἡ πυξίς καὶ τὸ πηδάλιον τῆς κοινωνικῆς διευθύνσεως.

Εἰς τοιαύτην ὁμῶς θέσιν πραγμάτων διακείμενοι, ὀφείλομεν νὰ μὴ τὰ ὠθήσωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος περαιτέρω, μήπως ἀπολέσωμεν ὅ,τι ἀπεκτήσαμεν, καὶ ἀντὶ νὰ φθάσωμεν εὐτυχῶς εἰς τὸ τέρμα τῶν ἀγώνων μας, προεκ-

τραπῶμεν εἰς βήματα ὀλισθηρὰ καὶ πέσωμεν εἰς τὸν Καϊάδα. Ἄλλ' ἴσως εἴπωσί τινες, ἡ στασιμότης αὕτη δύναται νὰ χαλαρώσῃ τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῆς κοινωνίας, ἐνῶ ὀφείλομεν νὰ τὴν διατηρῶμεν εἰς διηνεκὴ κλονισμὸν καὶ εἰς πурετώδη κατάστασιν.

Ὅχι ἂς μὴ διαστῶζωμεν οἱ φρονοῦντες τὰ τοιαῦτα. Τὰ ἐθνικὰ τῶν λαῶν αἰσθήματα εἶναι ἀμάρκντα καὶ αἰδία, ὡς εἶναι αὐτὰ ταῦτα τὰ ἔθνη. Ἐπιστήσατε ὀλίγον τὴν προσοχὴν σας, ὡς Βουλευταὶ, πρὸς τὴν Ἰρλανδίαν καὶ Πολωνίαν, παρατηρήσατε τοὺς λαοὺς τούτους καίτοι πρὸ πολλοῦ χρόνου διατελοῦντας ὑπὸ ξενικὴν δεσποτείαν· παρατηρήσατέ τους εἰς τὴν πορείαν των καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν κίνησιν· ἡ ἐξωτερικεῦσις τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν, μολονότι παρουσιάζει διαλείμματα, καὶ μακρὰς πολλακίς διαστάσεις, οὐδέποτε ὅμως χαλαροῦται, ἀλλ' ἀναφαίνεται εἰς καταλλήλους ἐποχὰς, πλήρης ζωῆς, πλήρης προόδου καὶ ἐθνισμοῦ. Ἐὰν δὲ τοιαῦτα φαινόμενα μᾶς παρουσιάζουν τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, διατί θέλομεν ἀδικήσει τὸν Ἕλληνα, ὅστις εἶναι καὶ φύσει ζωηρότερος καὶ ἐπίσης γενναῖος; Τετρακόσια περίπου ἔτη διετέλει μετὰξὺ δύο ὁσαύτως μαινομένων ἐχθρῶν, τοῦ τε Ἰσλαμισμού καὶ τοῦ Παπισμοῦ, καὶ ἐν τούτοις τὸ αἶσθημά του τὸ ἐθνικὸν, διετηρήθη ἀνέπαρον καὶ ἀκμαῖον, καὶ ὅτε ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξεχύθη καὶ ἠγέρθη πάνοπλον καὶ ἀνδρείον, ἠγωνίσθη καὶ ἐθριάμβευσεν. Ἄς ἐμβλέσωμεν δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, ὡς Βουλευταὶ, ἂς διατρέξωμεν κατ' ἐπίνοιαν τὴν ἐθνικὴν κίνησιν τῆς μικρᾶς κοινωνίας μας, καὶ ἂς ἐνθυμηθῶμεν ποσάκις δὲν ἐσταμάτισεν, ἐνεκα ἰσχυρῶν ἐπιθέσεων καὶ ἀπείρων βραδουργιῶν, καὶ ὅμως διηγέρθη πάντοτε γενναϊότερα καὶ ἐνθουσιασικώτερα· πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐνταῦθα ἀνεφλέχθη αἴφνης καὶ ἐν ἀκαρεῖ ὡς ἠφαίστειος κρατῆρ, καὶ διεσκόρπισεν παντοῦ τὴν λάβαν καὶ τοὺς σπινθῆρας της. Οὐδεὶς λοιπὸν φόβος χαλαρώσεως. Ὁ φόβος καὶ ὁ κίνδυνος ὑφίστανται ἀπεναντίας εἰς τὴν ἀδιάκοπον τρικυμίαν καὶ τὸν πурετὸν, τὰ ὅποια βαθμηδὸν ἐκνευρίζουν καὶ χαλαροῦνουν, καὶ ἐπὶ τέλους φέρουν τὴν νάρκωσιν καὶ τὸν θάνατον.

Ἐξισταζόμενον καὶ ὑπὸ ἐτέρας ἐπόψεϊς τὸ ζήτημα

ΙΑΚΩΒΑΚΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

δὲν παρίσταται, ὦ Βουλευταί, ἦττον ἀκροσφαλῆς ἢ ἐπὶ τῷ πρόσω ὤθησίς του. Ἡ ἀδελφὴ καὶ γενναία Ἰταλία ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐθνικοῦ ὄργανου, ἵσταται ἤδη μετέωρος ὡς πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴν βᾶδισίν της καὶ τὸν τελικὸν σκοπὸν τῶν βουλήσεών της, διότι φαίνεται ὅτι ἡ διπλωματικὰ σταματᾷ εἰς αὐτὴν σήμερον τὴν κίνησιν καὶ τὴν ὁρμὴν. Ἡ θέσις τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς παρουσιάξῃ ὄψιν ἀριμάνειον, μᾶς πείθει ἀπ' ἐναντίας περὶ τῆς ἡρέμου καὶ πρὸς τὸ παρὸν εἰρηνικῆς αὐτῶν τάσεως. Καὶ ἂς μὴ ἀφαρπαζώμεθα ἀπὸ τοῦ συμπαθητικοῦ λόγου τινῶν, ἢ ἀπὸ ἐν ἄρθρον μίᾳς ἐφημερίδος, ἐκφραζομένης ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ ἡμῶν. Τοῦτο οὔτε συνετὸν εἶναι, οὔτε ἴδιον πολιτικοῦ ἀνδρός· ἐγὼ εὐγνωμονῶ πρὸς τοὺς φιλανθρωπικοὺς ἐκείνους καὶ φιλέλληνας, οἵτινες ὁπωσδήποτε συμμερίζονται καὶ ὑποστηρίζουν τὰ δίκαιά μας, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὀρθὸν καὶ ἐκ τῶν γραφομένων τῶν νὰ ρυθμίζω τὴν ἐθνικὴν πορείαν μου, διότι πρὸς τοὺς ἄλλοις ἔχω δικαίωμα νὰ συλλάβω καὶ ὑπονοίας· φαντάζομαι ὅτι ἂν ἔχωμεν πολλοὺς φίλους, ἔχομεν καὶ πολλοὺς ἐχθροὺς, οἵτινες γινώσκοντες τὸ εὐερέθειστον καὶ ἐνθουσιώδες τοῦ Ἑλληνικοῦ αἰσθήματος, δύνανται δι' αὐτοῦ τοῦ ἴδιου μέσου νὰ ἐπιβουλευθῶσι τὸ ἐθνικὸν μέλλον μας, καὶ νὰ μᾶς ὠθῶσιν εἰς βήματα ἄωρα καὶ καταστρεπτικά.

Ἐὰν δὲ ρίψωμεν καὶ βλέμμα προσεκτικὸν καὶ περιπαθὲς πρὸς τὴν ἱερὰν ἐκείνην γῆν, μεθ' ἧς ἀγωνιζόμεθα ν' ἀπαρτίσωμεν μέρος ἀναπόσπαστον, θέλομεν ἰδεῖ μετὰ σπαραξικαρδίου συγκινήσεως τὴν ἀξιοδάκρυτον θέσιν εἰς ἣν διάκεινται τὰ πράγματα. Ἐπομένως φρονῶ, ὦ Βουλευταί, ὅτι ὀφείλομεν νὰ σκεφθῶμεν, μήπως ἐν βῆμα ἀπότομον καὶ ὀλισθηρὸν πρὶν τῆς ἐντελοῦς ἀποκαταστάσεως τῆς τάξεως, ἤθελε συνεπιφέρει ὀλεθριώτερα δεινὰ καὶ διακινδυνεύσει καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς τε καὶ ἡμῶν, διότι δὲν πιστεύω εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην τῶν πραγμάτων νὰ ἦναι ἀλλότριος ὁ ξενικὸς δάκτυλος.

Ἐτέρον γεγονός ὡσαύτως σπουδαῖον πρέπει νὰ σαματήσῃ τὰ βήματά μας καὶ νὰ μᾶς ὑπαγορεύσῃ σύνεσιν εἰς τὴν πορείαν μας. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι ἡ παρὰ τοῦ ἐν-

τίμου Κ. Γλάδστονος κατάθεσις, τῶν ἐγγράφων, τῶν ἀφορῶν τὴν κατάστασίν μας, ἐπὶ τῆς Τραπεζίης τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου. Δὲν νομίζετε, ὦ Βουλευταί ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ φωτισθῶμεν ἐξ αὐτῶν ; Μεγάλαι ἀλήθειαι, μεγάλα μυστήρια ἐμπεριέχονται εἰς τὰ ἐγγράφα ἐκεῖνα, διότι καλῶς ἐνθυμείσθε, ὅσα ἐξέφραζεν αὐτὸς ὁ ἴδιος Γλάδστον, ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ μένωσιν αὐτὰ αἰωνίως θαμμένα παρὰ νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ φῶς. Ἡ ἀκαταμάχητος ὁμῶς ἀνάγκη τὰ ἐξήγαγεν ἀπὸ τὸν τάφον· ἂς περιμείνωμεν λοιπὸν νὰ τὰ ἀναγνώσωμεν.

Ἄν δὲ τῶρα προσέξωμεν καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ ἐξετάσωμεν τὸ σημερινὸν τῆς Ἑπτανήσου δημόσιον πνεῦμα, ἀκούομεν νὰ μᾶς λέγῃ ἡσφάλισα ἤδη τὸ ἐθνικὸν μου δικαίωμα, ἢ ἀναγνώρισις του ἐξετελέσθη ἐπισήμως, δὲν ἐνοῶ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τὸ διακινδυνεύσω· οἱ ἀντιπρόσωποί μου δὲν θέλω νὰ παρεκκλίνωσιν οὐδὲ κεραῖαν, ἀλλ' ἐξ ἄλλου μέρους νὰ μὴ με ὠθήσωσιν εἰς τὸν κρημνόν. Ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε ἀνέπτυξα προκύπτει ἀριθλήως ὅτι τὸ μέρος τοῦ σχεδίου, τὸ ἀφορῶν τὸ ἐθνικὸν ζήτημα, εἶναι ἄριστα θεμένον ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν του, ἐκτὸς ἂν πρόκηται νὰ τροπολογηθῇ ὡς πρὸς τὸ ὕψος καὶ τὸν τόνον.

Ἄλλως δὲ, ὦ Βουλευταί, δύναται καὶ αὔριον ἢ μεθαύριον νὰ παρουσιασθῇ αἴσιος ἢ στιγμὴ, ἵνα προβῶμεν καὶ εἰς βήματα ἀποτελεσματικώτερα. Εἴθε δὲ, εἴθε νὰ ἐπιταχύνῃ, καὶ τότε ἂς μὴ περιορισθῶμεν εἰς ἀπλᾶς ἐκδηλώσεις, ἀλλ' ἂς ἐξέλθωμεν ἐντεῦθεν ἅπαντες, ἂς μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀπέναντι ἡρωϊκὴν Ἡπειρον, καὶ διασχίζοντες τὰ ὕψη τοῦ Πίνδου καὶ τῆς Ὀσσης, ἂς φθάσωμεν μέχρι τῶν ὀρίων τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου, καὶ ἂς στήσωμεν τὸ λάβαρον τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος ἐκεῖ, ὅπου ὁ πρῶτος Κωνσταντῖνος ἀνύψωσε τὸ λάβαρον τοῦ Σταυροῦ καὶ ὁ Τελευταῖος τὸ ἐτίμησε καὶ τὸ ἐδόξασε μετὰ τὸ ἡρωϊκὸν αἷμά του.

Μεταβαίνω εἰς τὴν ἀνόπτυσιν τῆς δευτέρας βράσεως τοῦ σχεδίου, τὴν ἀφορῶσαν τὴν κοινωρικὴν κατάστασιν. Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ὡσαύτως οὐσιώδες, ἂν καὶ κατὰ δεύτερον λόγον, ἀλλ' ὀφείλομεν πάντοτε, ὦ Βουλευταί, εἰς τὸ ἐξετάσωμεν μετὰ πολλῆς σκέψεως καὶ ἐμβριθείας,

ἀν δὲν θέλωμεν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν κοινωνίαν νὰ τή-
κηται ματαιομένη, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ καταστήσῃ εἰς
παντελὴ ὄλεθρον. Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ προβῶμεν εἰς
τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἀνατομίαν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος ;
Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσδύσωμεν ἐντὸς τῶν σπλάγγων του,
καὶ ἀναξέοντες τὰς πληγὰς του νὰ καταστήσωμεν αὐ-
τὰς δριμυτέρας ; Ναι, ὦ Βουλευταί, ὀφείλομεν νὰ τὸ
πράξωμεν, διότι ἐξυπηρετοῦμεν τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ἵνα
μὴ σὰς ἐπιβαρύνω ὑπὲρ τὸ δέον, θέλω ἐπιληφθῆ τοῦ θέ-
ματος τούτου ἀκροθιγῶς καὶ ἐπιτροχάδην.

Ἄς τὸ εἴπωμεν δὲ ἐκ προσιμίων, ἃς τὸ ὁμολογήσωμεν
παρρησία, ὅσον καὶ ἂν εἶναι δυσάρεστος καὶ πικρὰ ἡ ὁ-
μολογία αὕτη, ὅτι μ' ὄλην τὴν ἐθνικὴν κίνησιν, ἡ κοι-
νωνική μας κατάστασις δίσκειται ἄνευ προόδου, εἶναι με-
στὴ δυστυχιῶν καὶ ὀδυνῶν, ἐνῶ ἐξ ἄλλου μέρους ἰδέα ἐ-
θνικὴ ἄνευ προόδου δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῆ, εἶναι λόγος
κενὸς καὶ ἄγονος, εἶναι σκιὰ καὶ ἀληθῶς ἔπος πετρόεν,
εἶναι δένδρον ἄκαρπον καὶ ἄνθος ἄνευ ὀσμῆς. Τὴν ἀλή-
θειαν ταύτην οὐδεὶς πιστεύω τολμᾷ νὰ διαφιλονεικῆσῃ.
Καὶ ὅμως ἡ κατάστασις μας ὑπὸ τὴν ὕλικὴν πρὸ πάντων
ἐποψίην εἶναι στάσιμος καὶ ὀπισθοδρομικὴ, εἶναι λίαν ἐπι-
φοβὸς καὶ εἰς ἄκρον δυσειδῆς, ὡς ἐκ τοῦ ἀθλίου συστή-
ματος τὸ ὅποῖον μᾶς διέπει. Ρίπτοντες ταχὺ τὸ βλέμ-
μα ἐπὶ τῆς γενικῆς τῶν πραγμάτων θέσεως, παντοῦ
διαβλέπομεν τέφραν καὶ κόνιν· ὅλοι οἱ κοινωνικοὶ δε-
σμοὶ χαλαρωμένοι, ἡ δημοσία πίστις φυγαδευμένη, ὁ
ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ κακοπιστία εἶναι τὰ μόνα τῶν ψυ-
χῶν ἐλατήρια, ἡ ὑπόκρισις καὶ ὁ Ἰησοῦτισμὸς ἀν-
τικαθιστοῦν τὴν εὐλικρίνειαν καὶ τὴν παρρησίαν, τὰ
ἦθη εἶναι εἰς τὴν ἐσχάτην παρακυσίαν· παντοῦ ἔριδες
καὶ διαπληκτισμοὶ, παντοῦ διαιρέσεις καὶ φητρα-
σμοί· ἤθελεν εἶπει τις δικαίως ὅτι διατελοῦμεν εἰς πλή-
ρη κοινωνικὴν διάλυσιν.

Ἐὰν δὲ καὶ ἰδίως ἐμβλέψωμεν, ὦ Βουλευταί, εἰς τὰς
διαφόρους τῆς κοινωνίας παραγωγικὰς δυνάμεις, εἰς
τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἐκ τῶν ὁποίων ἐμελλε νὰ προκύπτῃ
ἡ πρόοδος· καὶ εὐημερία τοῦ τόπου, πάνταχού, καὶ τὸ
λέγομεν μὲ μεγίστην τῆς καρδίας μας θλίψιν, παντα-

χού ἀπαντῶμεν δίκρια, θρήνους καὶ ἐγκατάλειψιν.
Τὸ στοιχεῖον τῆς γεωργίας καὶ τῆς μεσαιᾶς τῶν ἰδιοκ-
τημόνων τάξεως, εἶναι ἐν πλήρει χρεωκοπίᾳ, εἶναι πάν-
τῃ ἐστερημένον πόρων ἐμψυχώσεως καὶ προαγωγῆς. Ἡ
δημοσία ἐκπαίδευσις μ' ὄλην τὴν ἀδράν αὐτῆς δαπάνην,
οὐδὲ ὅλως ἀνταποκρίνεται μὲ τὰ προσδοκώμενα ἠθικὰ ἐ-
ξαγορεύμενα. Τὰ ἐκπαιδευτήρια εἶναι κενὰ καὶ ἀπὸ διδα-
σκάλους καὶ ἀπὸ φοιτητῶν· ὁ δὲ ὀργανισμὸς τῶν ἀνώ-
μαλος καὶ πολὺπλοκος. Τὸ φορολογικὸν σύστημα ὅλως
δυσανάλογον καὶ ἄνισον· δι' αὐτοῦ αἱ παραγωγικώτεραι
τάξεις τῆς κοινωνίας ἐπιβαρύνονται, ἐνῶ αἱ ἄλλαι δια-
τελοῦν σχεδὸν ἀπορολόγητοι. Τὰ αὐτὰ δυνάμεθα νὰ
παρατηρήσωμεν καὶ ὡς πρὸς τὰς ἄλλας τῆς κοινωνίας
δυνάμεις. Ἐπὶ ὅλων τούτων τῶν ἀντικειμένων δὲν ὀ-
φείλει ἡ Βουλὴ νὰ ἐπιστήσῃ σπουδαίως τὴν προσοχὴν
της ; δὲν πρέπει νὰ λάβῃ τινὰ πρόνοιαν, ὅπως πειρα-
θῇ τοῦλάχιστον, καθόσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὴν, νὰ ἐ-
πιφέρῃ τινὰ θεραπείαν καὶ νὰ ἐπιχύσῃ μικρὰν σταγόνα
λαματικοῦ βαλσάμου ἐπὶ τόσων ἀνοικτῶν πληγῶν, ἐπὶ
τοσαύτης καχεξίας ; Πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν κοινο-
νίαν, τῆς ὁποίας τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἀνακούφισιν
ἀνεδέχθη ;

Ἄλλ' ἀκούω νὰ μὲ λέγουν, ἡ βελτίωσις δὲν εἶναι ἐφι-
κτὴ. Αἶ ! Τοῦτο δὲ τὸ εἶπομεν καὶ ἡμεῖς πρότερον.
Ἐν τούτοις ἡ κοινωνία ἀπαιτεῖ σήμερον τινὰ βελτιώ-
σιν. Πόθεν ἡ φαινομενικὴ αὕτη ἀντίφασις μεταξὺ τῆς
Βουλῆς καὶ τῆς κοινωνίας ; Ἡ ἀπάντησις εἶναι πρόχει-
ρος. Διότι ἡ κοινωνία δὲν ἐπέστη εἰσέτι ἀρκοῦντος περὶ
τοῦ ἀνεφίκτου τῶν βελτιώσεων καὶ αὐτὸ τοῦτο σήμε-
ρον ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν, νὰ τὴν πείσωμεν ὅχι δ' ἀ-
πλῶν λόγων, ἀλλὰ διὰ μέτρων καὶ πράξεων συντεῶν,
διότι ἄλλως ἂν ἤλθομεν ἐνταῦθα νὰ εἴπωμεν μόνον
ὅτι καμμία ἀνακούφισις δὲν εἶναι ἐφικτὴ, τότε ἃς τὸ
εἴπωμεν, καὶ ἃς ἐξέλθωμεν ἐντεῦθεν. Ἀλλὰ [διαμένομεν
ἐδῶ, λέγουν ἕτεροι, ἵνα ἐμποδίζωμεν τὸ κακόν. Καὶ δύ-
ναται, ὦ Βουλευταί, νὰ ὑπάρξῃ μεγαλύτερον κακὸν ἀπὸ
τὸ καταμαστιζόν ἤδη τὴν κοινωνίαν ; αἱ καταχρήσεις,

ΙΑΚΩΒΑΤΕΛΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

τάστασις τῶν δημοσίων, ἔφθασαν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, καὶ ἐντοῦτοις οὐδόλως ἰσχύσαμεν μέχρι τοῦδε νὰ ἐμποδίσωμεν ταῦτα πάντα. Ἐνεκα τούτου διστάζει καὶ εὐελπίζεται καὶ τὸ δημόσιον πνεῦμα, καὶ διατελεῖ εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν ἰδικὴν σας ἰδέαν, αὐτὸ λοιπὸν ἀπαιτεῖ νὰ τὸ πείσωμεν ἐναργῶς καὶ ἀναμφιλέκτως ὅτι πᾶσά μας προσπάθεια, καὶ τοι συνετῆ καὶ ἔλλογος, ἀποβαίνει ματαία· καὶ ὅπως φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος τοῦτο, ὀφείλομεν νὰ θέσωμεν τὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν ἐναλλαγὴν ἢ νὰ παραδεχθῆ ἢ νὰ ἀπορρίψῃ τὰ μέτρα μας· ἐὰν τὰ παραδεχθῆ, θριαμβεύομεν, ἐὰν τὰ ἀπορρίψῃ τὴν ἀπολέσκαμεν, διότι θέλομεν εἶπαι εἰς τὸν τόπον, ἰδοὺ σὲ ἰκανοποιήσαμεν, ἐκάμαμεν καὶ τὴν τελευταίαν ἀπόπειραν ἀλλ' εἰς μάτην· ἀπέβλεπε πλέον πᾶσαν ἐλπίδα.

Ἄλλως μὰ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοῶ ποῦ θέλομεν καταστήσει. Φοβοῦμαι ὅμως, ὦ Βουλευταί, μήπως τοιοῦτοτρόπως βαδίζοντες ὠθήσωμεν τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ἀντίδρασιν, διότι πρωτίστη τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκη εἶναι ἡ τῆς ὑπάρξεως, καὶ ἂν ταύτην δὲν τοῦ ἐξασφαλίσωμεν, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, κινδυνεύομεν νὰ τὸν σπρώξωμεν εἰς βήματα ἀπελπιστικά. ἤκουσα ἐνταῦθα λόγους, οἵτινες μοῦ ἐνέπνευσαν φρικίας καὶ ἀνατριχιασμὸν, ἂν καὶ δὲν τοὺς ἐπίστευσα, διότι δὲν δύναμαι νὰ πισθῶ ὅτι ψυχὴ Ἑλληνικὴ ἠμπορεῖ καὶ νὰ τοὺς συλλάβῃ. ἤκουσα νὰ λέγωσι τινὲς, ὅτι ἂν ἡ ἸΒ' Βουλὴ δὲν προέβαινε εἰς μέτρα ἀνακουφίσεως καὶ θεραπείας ἐσωτερικῆς, δὲν τοὺς ἀπέμενε ἄλλο, εἰμὴ νὰ ριφθῶσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Προστασίας καὶ νὰ ζητήσωσι τὸν ἀποικισμὸν, ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως ἤθελον συμπαρασύρει εἰς τὰς ἀλύσεις των καὶ τοὺς συνενόχους τῆς δυστυχίας των. Λόγοι ἀπίστευτοι, ἂν δὲν ὑποβάλλωνται καὶ δολίως. Ἐν τοσούτῳ εἶναι λόγοι ἀπελπισίας καὶ ἀπογνώσεως. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀναπτυχθέντων, βλέπετε, ὦ Βουλευταί, ὅτι εἶναι σωτήριον καὶ τὸ μέρος τοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ τόπου βελτίωσιν.

Ἄς ἐρυνήσωμεν ἤδη καὶ τὴν τρίτην καὶ τελευταίαν βᾶσιν. Τὸ θέμα τοῦτο ἀφορᾷ τὸν τρόπον καθ' ὃν οφεί-

λουν αἱ διάφοροι τοῦ Κράτους· Ἄρχαι νὰ διεξαγάγωσι τὰ ἰδιαίτερα καθήκοντά των. Καὶ ἐνταῦθα ἀναγκάζομαι, ὦ Βουλευταί, νὰ σᾶς ἐκφράσω ἐτέραν πικρὰν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πιέζει πολὺ τὴν καρδίαν μου, καὶ δὲν δύναται νὰ τὴν ἀνεχθῆ καὶ νὰ τὴν ὑποκρύβῃ.

Καὶ τί; νομίζετε ὅτι ἀνέκαθεν προέβη ἡ Βουλὴ ὡς ἔπρεπε εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς καθήκοντων; Νομίζετε ὅτι ἐκ τῶν πρώτων βημάτων τῆς ἀπήντησεν εἰς τὰς προσδοκίας τὰς ὁποίας ἐναπέθεσαν εἰς αὐτὴν οἱ ἐντολεῖς τῆς; Νομίζετε ὅτι ἀνεπτέρωσεν ὀπωσοῦν τὰς ἐλπίδας τοῦ κοινῆς ὡς πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου, καὶ τὴν ταχυτέραν ἐπίτευξιν τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος; Ὅχι ποσῶς. Ἡ κατάσπευσις καὶ ἡ ὁρμὴ τῶν προτάσεών τῆς μετὰ πολλὰς χρονοτριβὰς καὶ ἀγόνους συζητήσεις, τὴν ἠνάγκασαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς καὶ νὰ ἀκυρώσῃ αὐτάς.

Τίποτε, ὦ Βουλευταί, δὲν εἶναι εὐκολώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ προτείνῃ τις ἀπλὰ καὶ μικρὰ νομοσχέδια, νὰ προτείνῃ λ. χ. ἐλάττωσιν τοῦ δασμοῦ τῶν σιτηρῶν, ἐλάττωσιν τοῦ δασμοῦ τῆς σταφίδος, ἐλάττωσιν ἢ καὶ πλήρη κατάργησιν τοῦ χαρτοσήμου, ἐλάττωσιν τοῦ δασμοῦ τοῦ ἐλαίου, καὶ ἕτερα ἄλλα παραπλήσια. Τὰ τοιαῦτα ἔχουν βεβαίως κατὰ τὴν ἐπαγωγὴν καὶ κολακευτικὸν, ἀποδεικνύον εἰς τὸν τόπον τὴν καλὴν μας διάθεσιν καὶ τὴν προσπάθειαν δῆθεν τοῦ νὰ ἀνακουφίσωμεν τὸ λαὸν ἀπὸ τὰ βάρη, ἀδιαφοροῦντες ἄλλως ἂν ἦναι δεκτὰ ἢ ὄχι τὰ τοιαῦτα νομοσχέδια, ἀρκούμεθα εἰς τὴν ἀπλὴν πρότασιν αὐτῶν, ἵνα λέγωμεν μετὰ ταῦτα κομπαστικῶς ὅτι ἐπροτεῖναμεν μέτρα ἐλαφρυντικά, ἀλλ' ἀπερρίφθησαν. Ἴδου αἱ βελτιώσεις ἀνέφικτοι.

Ἄλλ' ἐπιτρέψατέ μοι, ὦ Βουλευταί, νὰ σᾶς εἶπω, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι τρόπος τοῦ διεξάγειν τὰς ἐργασίας καὶ τὰ καθήκοντά μας μετ' ἐμβριθοῦς πεφύκως καὶ ἀγαθοπιστίας· δὲν εἶναι αὐτὸς τρόπος τοῦ προτείνειν καὶ βουλεύεσθαι εἰς προαγωγὴν τῶν κοινῶν καὶ ἐλαφροσίν τινα τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν δεινῶν του, διότι ὅταν προτείνωμεν πανταχόθεν ἐλαττώσεις, χωρὶς νὰ προεξέτασιν τὰ γενικὰ τοῦ κράτους ἔσοδα καὶ ἔξοδα, νὰ

συναρμολογώμεν αὐτὰ μὲ τὰς προτεινομένας ἐλαττώσεις, ὅπως καθιστῶμεν ἐν σύνολον ὁμοιόμορρον καὶ κανονικόν, τότε ἀποδεικνύομεν ὅτι δὲν ἐργαζόμεθα ἐλλόγως καὶ σπουδαίως, ἀλλ' ὅτι ἀστεϊζόμεθα, καὶ θέλομεν νὰ παίζωμεν μὲ τὰ δεινὰ καὶ τὴν ἀθλίαν τοῦ τόπου κατὰστασιν, διότι ἐν ἐκ τῶν δύο, ἢ θέλομεν νὰ ὑπάρχη μία τάξις, μία Ἀρχὴ οἰαδῆποτε, ἔστω καὶ προσωρινή, ἢ ὄχι· ἐὰν τὸ πρῶτον ὀφείλομεν βεβαίως νὰ τὴν θέσωμεν εἰς κατὰστασιν νὰ δύναται τοῦλάχιστον νὰ διατηρηθῆ, καὶ νὰ μὴ τῆς ἀφαιρέσωμεν ὅλους τοὺς πόρους καὶ τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως· ἐὰν τὸ δεύτερον, ἄς καταργήσωμεν τὰ πάντα διὰ μιᾶς μονοκονδυλιάς, καὶ ἄς ἐξέλθωμεν ἀμέσως ἐντεῦθεν.

Ἄλλ' ὄχι, ὦ Βουλευταὶ, ἢ πορεία αὕτη ἤθελεν εἶσθαι ἀναρχικὴ καὶ ὅλως καταστρεπτικὴ διὰ τὴν κοινωνίαν, δὲν ἤθελε ποτὲ ἐπιφέρει εὐαρέστους συνεπείας, οὔτε ὑπὸ τῆν ἔποψιν τῆς ὑπολήψεως καὶ ἀξιοπρέπειας μας, οὔτε ὑπὸ τῆν ἔποψιν τοῦ δημοσίου συμφέροντος καὶ τῆς κοινωνικῆς προόδου. Ἄς ἐνεργήσωμεν ὡς ὀφείλομεν νὰ ἐνεργήσωμεν, καὶ ἂν τὰ πράγματα δὲν ἀποδοῦν κατ' εὐχὴν, τότε εἴμεθα δικαιωμένοι, καὶ ἐνώπιον τῆς πατρίδος μας, καὶ ἀπέναντι τοῦ πολιτισμένου κόσμου· ἄς προβῶμεν δραστηρίως μὲν, ἀλλ' ἐλλόγως καὶ συνετῶς εἰς τὰ μέτρα καὶ τὰς ἐργασίας μας, ὅπως ἐξαλείψωμεν καὶ τὴν πικρὰν ῥῆσιν, ἣτις ἤρξατο ἤδη νὰ διαδίδηται ὅτι ἡ Βουλὴ αὕτη εἶναι *la Camera dell' inazione*. Πᾶσα ἑτέρα πορεία ἤθελε μᾶς ὠθήσει εἰς βήματα ὀλισθηρὰ καὶ ἐπικίνδυνα.

Καὶ προσέξατε, ὦ Βουλευταὶ, ὁ δημόσιος ἀνὴρ δὲν εἶναι ὡς τὸν ἰδιώτην· οὗτος κείμενος εἰς μικρὰν τινα γωνίαν ἄσημος, ἄγνωστος καὶ σκοτεινός, δύναται μὲν διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματός του νὰ ἐπιφέρῃ βλάβην, ἀλλ' εἰς πολλὰ περιορισμένην σφαίραν, εἰς τοὺς γείτονας καὶ φίλους του. Ἀλλὰ δὲν ἀκολουθεῖ τοῦτο καὶ ὡς πρὸς τὸν δημόσιον ἄνδρα. Αὐτὸς ἰστάμενος ὡς ἐπὶ ὑψηλῆς σκοπιᾶς, στρέφει καὶ ἐπὶ τοῦ ἀτόμου του τὰ βλέμματα ἀπάντων, ὅλων ἢ προσοχῆ εἶναι ἐστραμμένη ἐπὶ ὅλων τῶν κινήματων του, πᾶν βῆμα καὶ πᾶς λόγος μὴ

ἐξαιρουμένης καὶ αὐτῆς τῆς πνοῆς του, διατελοῦν εἰς διηνεκὴ κατασκοπίαν, διότι πάντες ἐνδιαφέρονται εἰς τὴν καλὴν ἢ κακὴν διαγωγὴν του. Τὸ παράδειγμά του δύναται νὰ καταστῇ γόνιμον μεγάλων ἀγαθῶν ἢ μεγάλων δεινῶν.

Ἐξεύρετε, ὦ Βουλευταὶ, ποῖον εἶναι τὸ μεγαλύτερον κακόν, τὸ ὅποιον δύναται νὰ πράξῃ εἰς δημόσιος ἀνὴρ; Ἄν εἶναι ὄχι τὸ προκύπτον ἐκ τῆς μὴ πιστῆς ὑπηρεσίας του ὡς πρὸς τοὺς προϊσταμένους του· δὲν εἶναι ἡ βλάβη μιᾶς ἢ ἑτέρας οἰκογενείας, ἐνὸς ἢ ἑτέρου ἀτόμου. Τὸ χειρίστον καὶ μυριάκις ἐπικινδυνώδεστερον πάντων εἶναι τὸ κακὸν παράδειγμα, διότι τοῦτο δίδει τὸν τύπον καὶ τὸν ὑπογραμμὸν τῆς διενθύνσεως ὅλου τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ἰπῆρξαν ἔθνη ~~δ' αἰῶνα~~ γενναῖα, μεγάθυμα καὶ ἐνάρετα, τὰ ὁποῖα ἕνεκα τῶν κακῶν παραδειγμάτων τῶν δημοσίων αὐτῶν ἀνδρῶν, ἀπώλεσαν ὅλα τὰ ἔξοχα πλεονεκτήματα, καὶ μετέβησαν εἰς τὴν ἐσχάτην παραλυσίαν καὶ διαφθοράν, διότι μὴ τὴν ἀλήθειαν ἀδυνατῶ νὰ ἐννοήσω μὲ ποῖον θάρρος, μὲ ποῖαν εὐσυνειδησίαν, ἀνὴρ δημοσίος, ὅστις πρῶτος δὲν ἤθελε δίδει τὸ καλὸν παράδειγμα, ἤθελέ ποτε ἐντόνως καὶ ἐπιφελῶς ἀποταθῆ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς ἐπιπλήξει τὰς καταχρήσεις, τὰς παρανομίας καὶ ἀδικίας των, ἢ ἤθελέ ποτε χρηματίσει ὡς ἀείζωνος εἰκῶν καὶ διηνεκῆς τύπος ἐναρέτων ἠθῶν καὶ καλῆς διαγωγῆς πρὸς τοὺς ἄλλους. Βλέπετε λοιπὸν, ὦ Βουλευταὶ, πόσον μεγάλως συντελε. πρὸς βελτίωσιν τῶν κοινῶν, ὁ θαρβύλαός μὲν, ἀλλ' ἐστὶ κεμμένος καὶ μετ' ἀγαθοπιστίας ἐκτελούμενος τρόπος τῆς ἐνεργείας μας πρὸς διεξαγωγὴν τῶν καθηκόντων μας, καὶ πόσον καλῶς ἔπραξε νὰ κάμῃ μείαν περὶ τοῦτου καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἀπαντήσεως.

Σὰς ἐξέφρασα, ἔντιμοι Βουλευταὶ, ἀπροκαλύπτως καὶ μετὰ παρρησίας τὰς ἰδέας μου· ἴσως τινὲς ἐπεθύμουν νὰ τὸ πράξω πρὸ πολλοῦ καὶ ἰδιαίτερος· δὲν τὸ ἔπραξα, διότι ἐνόμισα καταλληλοτέραν τὴν περίστασιν ταύτην, καὶ τὴν δημοσιότητα μᾶλλον ἐμπρέπουσαν καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς ὑμᾶς· οἱ ἐλεύθεροι ἄνδρες, ὀφείλου καὶ ἐλευθέρως νὰ ομιλοῦν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς εὐσηχημοσύνης καὶ τῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΛΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΕΟΥΡΙΟΥ

ἀξιοπρεπείας. Ἐξετέλεσα λοιπὸν ἐν ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν καθήκον, διέγραψα τὴν πορείαν τὴν ὁποίαν ὀφείλει ἡ Βουλὴ νὰ χαράξῃ σὰς ὠμίλησα καὶ ὡς πατριώτης, καὶ ὡς πολίτης, καὶ ὡς συνάδελφος.

Ἐν ἔτι μοὶ ἀπομένει, νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸν πατριωτισμόν σας, τὰ γενναῖα αἰσθήματα, τὰ διακρίνοντα τὴν εὐαίσθητον καρδίαν σας, νὰ σὰς ὀρκίσω ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος, ἐν ὀνόματι τῆς ἱερᾶς ἰδέας, τὴν ὁποίαν ἅπαντες πρεσβεύομεν, καὶ νὰ σὰς συστήσω, ὡς ἐκ τῆς δυσχερείας ἔτι μᾶλλον τῶν περιστάσεων, τὴν σύμπνοιαν, τὴν ἁμοθυμίαν καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, ὅπως ἀξιοπρεπῶς καὶ ὠφελίμως διεξέλθωμεν τὰ καθήκοντά μας, καὶ κατασθῶμεν σεβαστοὶ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πατρίδος μας. Ἐγὼ θέλω εἶσθαι πᾶν ἄνθρωπον συγκοινωνὸς καὶ συνεργάτης σας ὡς ἐκ τῆς ἁμοθυμίου δὲ ἐμπιστοσύνης μεθ' ἧς με ἐτιμήσατε, καὶ τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ γενναίου φρονολοῦ τῆς Κερκύρας, θέλω καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν, ἀπέναντι οἰωνδῆποτε προσκομμάτων, ὅπως τηρήσω καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς Βουλῆς, καὶ ἐξέλθω ἐκ τῆς θέσεως εἰς ἣν με ἐθέσατε, κρατῶν εἰς τὴν μίαν χεῖρα τὴν σημαίαν τῆς τιμῆς καὶ εἰς τὴν ἑτέραν τὴν σημαίαν τῆς πατρίδος. (Ζωηραὶ καὶ παρατεταμμέναί ἐπευφημήσεις).

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ